

BIJLAGE 1 BIJ HET ADVIES VAN AHOVOKS OVER DE CURRICULUMDOSSIERS: VASTSTELLINGEN

In deze bijlage geeft AHOVOKS een overzicht van de belangrijkste bevindingen rekening houdend met de regelgeving, de doelstelling en de voorwaarden waaraan een curriculumdossier moet voldoen.

In de individuele adviezen wordt een overzicht gegeven van vaststellingen die van toepassing zijn op het betreffende curriculumdossier. In de individuele adviezen concretiseert AHOVOKS wat conform de regelgeving ontbreekt m.b.t. de algemene vormvereisten en de bijkomende vereisten duale structuuronderdelen. Daarenboven verduidelijkt AHOVOKS met exemplarische voorbeelden haar vaststellingen met betrekking tot de beroepsgerichte doelen die leiden tot één of meerdere beroepskwalificaties. We benadrukken dat de voorbeelden bedoeld zijn om algemene bevindingen van AHOVOKS concreet te maken en dat ze niet als een exhaustieve lijst mogen gehanteerd worden. Evengoed hadden andere voorbeelden opgenomen kunnen worden.

De nota is opgebouwd als volgt. Eerst wordt het regelgevend kader geschetst. De doelstelling van een curriculumdossier wordt omschreven alsook de wettelijke basis voor de advisering ervan. Ten tweede gaat de nota in op algemene bezorgdheden van AHOVOKS bij de gehanteerde systematiek in de curriculumdossiers in relatie tot de beoogde doelstelling van de curriculumdossiers en de doelstellingen van het beleid rond levenslang leren. Ten derde worden vaststellingen m.b.t. algemene (vorm)vereisten opgelijst die van toepassing zijn op alle of een groot aandeel van de ingediende curriculumdossiers. Een vierde onderdeel gaat dieper in op specifieke bezorgdheden van AHOVOKS bij de (formulering van de) beroepsgerichte doelen die leiden tot één of meerdere beroepskwalificaties en de duale leerweg.

1. Regelgevend Kader

1. Doelstelling curriculumdossier

De Codex Secundair Onderwijs, artikel 147/1, en het besluit van de Vlaamse Regering betreffende curriculumdossiers en leerplannen in onderwijs, artikel 2, schrijven voor dat een curriculumdossier **netoverschrijdend** wordt opgemaakt en **alle doelen** van een **structuuronderdeel samenbrengt**. Het beschrijft die doelen op een **samenhangende wijze** en vanuit **onderwijskundig perspectief**.

Curriculumdossiers werden via het kaderdecreet onderwijsdoelen¹ geïntroduceerd om een **gemeenschappelijk netoverschrijdend curriculum** te creëren dat een meerwaarde zou bieden voor leerlingen in het kader van schoolveranderingen en in het kader van externe kwaliteitscontrole. Curriculumdossiers vormen vanaf 1/9/2023 de **basis voor doorlichting door onderwijsinspectie**.

Om als gemeenschappelijk curriculum een hanteerbaar instrument met meerwaarde te zijn voor leraren, scholen, onderwijsinspectie, beleid, ... is het belangrijk dat curriculumdossiers aan bepaalde **voorwaarden** voldoen. Deze zijn vastgelegd in de rubrieken en criteria opgenomen in het besluit van de Vlaamse Regering betreffende curriculumdossiers en leerplannen in het onderwijs, artikel 5 en bijlage 1 en 2. Het curriculumdossier moet alle informatie van een structuuronderdeel samenbrengen met respect voor de van toepassing zijnde regelgeving en waarbij de erin opgenomen doelen voldoende samenhangend, duidelijk en evalueerbaar zijn.

2. Wettelijke basis advisering curriculumdossiers

Artikel 147/1, §1 en §2 van de Codex Secundair Onderwijs en de rubrieken en criteria opgenomen in het besluit van de Vlaamse Regering van 4 mei 2018 betreffende curriculumdossiers en leerplannen in het onderwijs, **artikel 5 en bijlage 1 en 2** vormden voor AHOVOKS het kader voor de advisering van de ingediende curriculumdossiers. Om de adviesopdracht uit te voeren heeft AHOVOKS de verplichte rubrieken en criteria geoperationaliseerd. AHOVOKS heeft zich daarbij op volgende regelgeving gebaseerd:

- decreet van 30 april 2009 betreffende de kwalificatiestructuur;
- decreet van 14 december 2018 betreffende de onderwijsdoelen voor de eerste graad van het secundair onderwijs;
- decreet van 12 juli 2023 betreffende de onderwijsdoelen voor de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs en diverse andere verwante maatregelen;
- besluit van de Vlaamse Regering van 17 december 2010 houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs;
- besluit van de Vlaamse Regering van 4 mei 2018 betreffende curriculumdossiers en leerplannen in het onderwijs;
- besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 2023 houdende sommige maatregelen betreffende de modernisering van het secundair onderwijs;
- besluit van de Vlaamse Regering van 15 juli 2022 over de organisatie van het secundair onderwijs, wat leerlingen betreft;
- besluiten van de Vlaamse Regering tot erkenning van de beroepskwalificaties.
- protocolakkoord van 20 augustus 2021 voor de cesuurdoelen voor de tweede graad van het secundair onderwijs met betrekking tot de specifieke eindtermen

In de adviezen die AHOVOKS opmaakte voor de individuele curriculumdossiers wordt, waar in de **rubrieken of criteria** wordt verwezen naar **‘vigerende decreet- of regelgeving’** of naar **‘(andere) doelen’**, steeds verduidelijkt wat AHOVOKS hieronder begrepen heeft voor de advisering van die rubriek of dat criterium. Voor de beoordeling van ‘haalbaarheid’ (criterium 5) en criterium 6 heeft AHOVOKS geen rekening gehouden met de doelen die leiden tot één of meerdere beroepskwalificaties omdat de haalbaarheid van deze doelen naar inhoud en tijd is beoordeeld bij de vastlegging van de samenstelling (één of meer beroepskwalificaties) van structuuronderdelen en onderwijskwalificaties in de matrix secundair onderwijs.

2. Algemene vaststellingen bij de systematiek van curriculumdossiers in relatie tot de doelstelling van curriculumdossiers en het beleid rond levenslang leren

In het eerder bezorgd begeleidend document bij de curriculumdossiers duiden de indieners de principes die ze gehanteerd hebben voor de opmaak van de curriculumdossiers. Algemeen staan ‘herkenbaarheid en gelijkgerichtheid’, ‘duurzaamheid’, ‘overzichtelijkheid’, ‘minimumdoelen’ en ‘ruimte voor een eigen pedagogisch project’ voorop. AHOVOKS heeft kennisgenomen van deze algemene principes die de indieners vooropstellen, maar is bij de advisering van de curriculumdossiers in eerste instantie uitgegaan van de decretale doelstelling van een curriculumdossier en de vigerende regelgeving.

Een curriculumdossier heeft als doelstelling een transparant en hanteerbaar instrument te zijn voor het onderwijsveld waarin alle informatie en doelen van een structuuronderdeel worden samengebracht op een samenhangende wijze en vanuit onderwijskundig perspectief. AHOVOKS merkt op dat de mogelijkheden die een curriculumdossier biedt om doelen onderwijskundig te (her)formuleren rekening houdend met de doelgroep en schoolcontext regelmatig resulteert in **generieke doelen** die tegemoet komen aan de uitgangspunten die de indieners gehanteerd hebben bij de opmaak van curriculumdossiers, maar die **onvoldoende in overeenstemming zijn met** de decretale doelstellingen van **duidelijkheid** en **evalueerbaarheid** noch met het **werk dat de voorbije jaren geïnvesteerd is om beroepskwalificaties op te maken die de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt kunnen versterken**. De regelgeving laat toe dat de inhoud van beroepskwalificaties wordt geherformuleerd in beroepsgerichte doelen, maar verduidelijkt dat deze beroepsgerichte doelen moeten leiden tot één of meerdere beroepskwalificaties. Herformuleringen in beroepsgerichte doelen mogen geen middel vormen om verwachtingen te generaliseren, vrijblijvender te maken of af te zwakken.

Naast de doelstelling omtrent de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt moeten de curriculumdossiers ook voldoende garanderen dat **overstappen tussen secundaire scholen** vergemakkelijkt worden (cf. de doelstelling bij de introductie van curriculumdossiers), maar ook dat wat de beroepsgerichte vorming betreft de **aansluiting en uitwisselbaarheid met andere onderwijs- en opleidingsaanbieders** (cf. de doelstelling levenslang leren) verzekerd blijft. In dat kader blijft een **gedeeld referentiekader** (secundair onderwijs, secundair volwassenenonderwijs, beroepskwalificerende trajecten, EVC-trajecten ...) met **minimaal gelijkwaardige verwachtingen** essentieel. Ook voor ondernemingen en leerwerkplekken is een uniform en eenduidig referentiekader belangrijk. Door de generieke formulering van de beroepsgerichte doelen zijn deze minimaal gelijkwaardige verwachtingen niet altijd gegarandeerd. Bovendien moet ook onderwijsinspectie zich bij een **doorlichting** baseren op de doelen van een curriculumdossier. Om gedegen externe kwaliteitsbewaking te kunnen garanderen zijn dan ook doelen nodig die voldoende duidelijkheid bieden over wat minimaal wordt verwacht.

Het curriculumdossier is het instrument dat alle informatie en doelen van een structuuronderdeel samenbrengt. Op verschillende plaatsen in het curriculumdossier blijven de indieners gebruik maken van **linken of verwijzingen**. AHOVOKS wijst hiernaar naar de individuele adviezen per curriculumdossier. Daarnaast werkt ook de **concordantietabel**, die verplicht opgenomen moet worden, met verwijzingen op basis van nummers van de competenties van de beroepskwalificatie(s) en van de sleutelcompetenties. Het is een gemiste kans dat de **gebruiker** door de verschillende link en verwijzingen toch nog zelf **informatie van verschillende documenten moet samenbrengen**.

3. Vaststellingen op vlak van algemene (vorm)vereisten niet conform de regelgeving

De curriculumdossiers werden gezamenlijk ingediend namens alle onderwijsverstrekkers. Gezien het ook gaat om één structuuronderdeel dat ook dual kan ingericht worden, wordt er verwacht dat de indiening ook gesteund wordt door een afvaardiging van de centra voor vorming van zelfstandigen en kleine en middelgrote ondernemingen. Syntnum was niet betrokken bij de indiening van dit dossier.

Onderstaand wordt een oplijsting gegeven van algemene (vorm)vereisten m.b.t. de verplichte rubrieken en beoordelingscriterium 1, die niet conform de regelgeving werden opgenomen in de curriculumdossiers.

- Bij de samenstelling van de curriculumdossiers dubbele en arbeidsmarktfinaliteit wordt verwezen naar de algemene vorming, desgevallend de specifieke eindtermen en de doelen van het curriculumdossier

die leiden naar de beroepskwalificatie(s). **De samenstelling zoals opgenomen in de regelgeving** betreft de algemene vorming, desgevallend de specifieke eindtermen en de beroepskwalificatie(s).

- Wat de **eindtermen en de specifieke eindtermen** betreft, is in alle curriculumdossiers een link opgenomen naar de pagina van de website 'www.onderwijsdoelen.be' met onderwijsdoelen 1ste, 2de of 3de graad, in plaats van een **oplijsting** van de van toepassing zijnde eindtermen en specifieke eindtermen.
- Wat de (specifieke) eindtermen betreft, ontbreekt voor die structuuronderdelen waarvoor **vervangende (specifieke) eindtermen** bestaan een **bijlage** bij het curriculumdossier waarin de vervangende (specifieke) eindtermen worden opgelijst. Er wordt voor de vervangende (specifieke) eindtermen verwezen naar de website onderwijsdoelen, hoewel de vervangende (specifieke) eindtermen er niet opgenomen zijn.

4. Vaststellingen op vlak van de doelen

1. Vaststellingen m.b.t. de beroepsgerichte doelen die leiden tot één of meerdere beroepskwalificaties

De regelgeving schrijft voor dat het curriculumdossier doelen bevat die leiden naar een of meerdere beroepskwalificaties. De doelen van de beroepskwalificatie mogen onderwijskundig hertaald worden. AHOVOKS is van oordeel dat de hertaling van de beroepsgerichte doelen in het curriculumdossier echter zodanig is uitgewerkt dat essentiële inhoud van beroepskwalificatie(s) niet altijd wordt gerespecteerd/gegarandeerd. In de doelen van de curriculumdossiers komen inhouden van de beroepskwalificatie onvoldoende aan bod of zijn inhouden van de beroepskwalificatie onvoldoende herkenbaar opgenomen. De wijze van formuleren van competenties in de curriculumdossiers biedt **onvoldoende afbakening en houvast om een éénduidige lezing ervan te garanderen**. Wat minimaal van de leerling wordt verwacht is hierdoor onvoldoende duidelijk wat maakt dat in de praktijk verschillende invullingen kunnen ontstaan rond dat minimum.

- Doorheen de curriculumdossiers van de dubbele finaliteit en de arbeidsmarktfinaliteit is ervoor gekozen **4 generieke doelen** op te nemen die in alle curriculumdossiers op eenzelfde manier werden geformuleerd. Het gaat om: 'werken in teamverband', 'kwaliteitsbewust handelen', 'economisch en duurzaam handelen' en 'veilig, ergonomisch en hygiënisch handelen'. Deze competenties krijgen in de beroepskwalificaties steeds een contextspecifieke invulling. De competenties worden geconcretiseerd in de competentie zelf en/of in de bijhorende kennis en vaardigheden. Deze doelen zijn binnen de beroepskwalificatie een essentieel/fundamenteel onderdeel binnen het geheel van de beroepsspecifieke doelen. Door een **generalisatie van deze competenties** in de curriculumdossiers is een **noodzakelijke beroepsspecifieke invulling niet meer zichtbaar** en kan deze bijgevolg **ook niet gegarandeerd worden**. Dit biedt bijkomend onvoldoende duidelijkheid voor de invulling van de werkplekcomponent binnen duaal leren.
- De kennis, vaardigheden en attitudes waarop beroepsgerichte doelen zijn gebaseerd, worden niet of onvoldoende geconcretiseerd om een eenduidige lezing van beroepsgericht doelen mogelijk te maken. Hoewel wordt aangegeven dat enkel die kenniselementen worden opgenomen die noodzakelijk zijn en niet gevat worden door de formulering van de beroepsgerichte doelen, is het voor AHOVOKS **niet duidelijk welke concrete systematiek werd gehanteerd om de kenniselementen uit de beroepskwalificatie te integreren in de beroepsgerichte doelen, afzonderlijk op te nemen of te schrappen**. Door het vaak niet in rekening brengen van de noodzakelijke context van de beroepsgerichte doelen (o.a. het onvoldoende expliciteren van essentiële kennis, het zonder meer koppelen van

beroepsgerichte doelen aan (specifieke) eindtermen) oordeelt AHOVOKS dat **generalisaties van beroepsgerichte competenties in de curriculumdossiers leiden naar onduidelijkheid over de inhoud en reikwijdte van de betreffende beroepsgerichte doelen. Ook het niveau van de aan het structuuronderdeel gekoppelde beroepskwalificatie(s) wordt op deze manier soms onvoldoende gerespecteerd.**

- AHOVOKS heeft begrip voor het duurzaam formuleren van beroepsgerichte doelen, maar is van oordeel dat een **doorgedreven clustering van competenties uit de beroepskwalificatie in de curriculumdossiers ervoor zorgt dat de noodzakelijke contexten niet zichtbaar zijn en dat er geen garantie is dat deze essentiële inhouden aan bod zullen komen.**

2. Vaststellingen m.b.t. de duale leerweg

- AHOVOKS merkt op dat er in de curriculumdossiers **een verschil bestaat in inhoud tussen de lineaire en modulaire organisatie van de duale leerweg.** De competenties van modulaire organisatie (rubriek 'Clustering van beroepsgerichte competenties') stemmen niet in elk curriculumdossier overeen met de competenties van de lineaire organisatie (rubriek 'Specifieke vorming (doelen die leiden tot een of meer erkende beroepskwalificaties)'). We zien o.a. dat in sommige curriculumdossiers competenties ontbreken in de modulaire organisatie t.o.v. de lineaire organisatie. Daarenboven wordt de opgenomen kennis van de lineaire organisatie in geen enkel curriculumdossier hernomen binnen de modulaire organisatie.